

JESÚS, FESOMIA HUMANA DE LA MIERICÒRDIA DIVINA segons l'Evangeli de Lluc

- Arribat a Bolgatanga (Ghana) l'any 1973, el jove missioner Manolo Bonet, va rebre dues recomanacions xocants, la 1ª del P. Andrew, un capellà africà, i la 2ª del bisbe de Wa Peter Dery "que no prediqués des del cor, és a dir, des de la misericòrdia, sinó que es mostrés dur i prediqués *d'un Déu gelós i justicier que controla el càstig i les penes del purgatori i de l'infern etern*", altrament (li digué el Bisbe) no es faria respectar de la gent d'allà" **(1)**
- MIREM JESÚS, ens convida el Papa Francesc en la seva butla de convocatòria del jubileu de la misericòrdia: "*Allò que movia Jesús en totes les circumstàncies no era altra cosa que la misericòrdia, amb la qual obria el cor dels interlocutors i responia a les seves necessitats més reals*" **(2)**. No l'observança de les tradicions, ni els seus interessos particulars, ni el status-quo ni tampoc la ira divina eren el motor de l'acció de Jesús sinó l'amor misericordiós i compassiu.

1. L'OBRA DE LLUC: evangeli i fets dels apòstols

L'obra canònica de Lluc (3) conté dues parts (Evangeli i Fets dels Apòstols), totes dues adreçades a un mateix destinatari anomenat Teòfil (Lc 1, 3 i Fts 1,1) i amb una clara continuïtat teològica com es pot constatar en el lligam entre l'acabament de l'Evangeli a Jerusalem i el començament de Fets a la mateixa ciutat (Lc 24, 46-49 i Fts 1, 4-5.8). El missatge implícit en aquesta obra de dues parts que distingeixen el temps de Jesús del temps de l'Esperit conduint la missió de l'església apostòlica, podria ser aquest: la nostra generació cristiana no ha de perdre el lligam amb el testimoniatge dels apòstols, testimonis directes de Jesucrist, el qual no s'entén sinó com a fill d'Israel i acompliment de les promeses, rostre humà de la misericòrdia de Déu. Lluc, idò, ens convida a **mirar de bellnou Jesucrist** en el seu estil d'obrar i ensenyances.

Les fonts principals l'evangeli de Lc són Mc i Q (Quelle: hipotètic recull d'ensenyaments de Jesús recollits per Mt i Lc). que, en general, Lluc segueix de manera bastant exacta; així mateix compta amb fonts pròpies com es pot deduir del material exclusiu que comprèn ensenyances diverses i obres de Jesús així com detalls propis introduïts en els relats comuns:

- obres (7, 11-17.36-48.- 13, 10-17.-17, 11-19.- 19, 1-10).
- paràboles (10, 25-37.- 12, 16-21.- 15, 8-32.- 16, 1-8.19-31.- 18, 1-8. 9-14)
- la passió (vegi's especialment: 22, 51.61.-23, 28-31.34.43)
- evangeli de la infància (1-2)

La Parusia, contràriament al que creien els cristians de la 1ª generació (Vegi's 1Te 4, 15.- 2Pe 3, 3-5), Lluc s'ha adonat que no és imminent i que, per tant, l'horitzó de la salvació final s'ha allunyat. Aleshores s'obre un llarg temps entremig que constitueix l'espai per a la missió apostòlica de l'Església: "*quan l'Esperit Sant vindrà damunt vosaltres, rebreu una força que us farà testimonis meus a Jerusalem, a tot Judea, a Samaria i fins a l'extrem de la terra*" (Fts 1, 6-11). Per açò Lluc es preocupa poc de la fi del món i, en canvi, subratlla l'actualitat present com a temps per a la conversió, en què la salvació iniciada en Jesús és continuada en la missió apostòlica **(4)**

L'autor és una persona culta, probablement un jueu de la diàspora hel·lenista o bé un dels gentils coneguts com a "*temerosos de Déu*" que es movien en la zona d'influència religiosa de la sinagoga i que abraçaren l'Evangeli. En qualsevol cas és un bon coneixedor del judaisme encara que no sembla escriure per a destinataris jueus palestins. L'evangeli sembla, per nombrosos indicis, adreçat a una comunitat de fora de Palestina, de composició no exclusivament jueva, i ja oberta a la missió universal de l'Evangeli. Se suposa escrit després de la destrucció de Jerusalem per les tropes romanes (a. 70).

La seva intenció, en escriure una "*narració ordenada* dels fets acomplerts entre nosaltres" és, com ja hem dit, relligar aquests *nosaltres*, els creients de la seva generació, amb els primers de la generació apostòlica, testimonis directes de Jesús. Vol mostrar com les novedats produïdes en l'expansió de l'Evangeli (obertura als gentils, persecucions, incorporació de pobres i rics a la comunitat) arrelen en JC mateix del qual són testimonis els apòstols. El creixement experimentat és conduït pel mateix Esperit que omplí i guià Jesús en la seva primera missió per terres de Palestina (Vegi's Lc 4, 14-21.- 24, 45-49.- Fts 1, 8) Lluc ens convida idò a mirar Jesús perqu'e no ens en desviem en l'evolució història de la tradició. Aquest Jesús ens és presentat per Lc com l'expressió encarnada de l'amor misericordiós de Déu que vol salvar el seu poble i incloure-hi tothom. El JC de Lc és, naturalment, el mateix que el dels altres evangelis, però ell en destaca alguns trets característics, com veurem.

2. EL DÉU D'ISRAEL

És el Déu d'Israel, tal com l'AT ens el dona a conèixer, el mateix Déu revelat en Jesucrist segons els evangelis?. Ja al s. II, un tal Marció predicava que *"el Déu bo i Pare de Jesucrist és distint del Déu de l'AT, creador del món i Déu d'aquest món"*. Segons aquest líder cristià, el Déu de l'AT s'identifica com a jutge just, mentre que el Déu de JC es caracteritza per la seva bondat que en fa el Redemptor **(5)**. I un teòleg modern, Torres Queiruga, sense fer seva la postura de Marció, escriu: *"Nos resulta incomprendible ese Dios extrañamente particularista, por no decir arbitrario y tacaño"*, i entre molts altres textos, cita el que posa aquestes paraules en boca de Jahvé: *"deman comptes de les culpes dels pares als fills i als fills dels fills fins a la tercera i la quarta generació"* (Ex 34, 7b); precisament una antiga denominació del Déu dels pares és la que dona títol a la seva interessant obra: *"Del Terror de Isaac al Dios de Jesús"* **(6)**.

Ara bé, aquesta no és l'única cara revelada de Déu al seu poble, ni l'únic nom que se li aplica és el de "terrible". A Moisès Déu se li mostra com *"El Senyor Déu compassiu i benigne, lent per al càstig, fidel en l'amor"*, identitat aquesta que es repeteix en llibres molt diferents de la Bíblia hebrea (Èx 34, 6.- També: Jl 2, 13.- Jon 4, 2.- Slms 86, 15.- 103, 8.- 111,4.- 116, 5.- 145, 8.- Neh 9, 17.31.- 2Cr 30, 9.- Sir 2, 11). I a Osees, profeta d'Israel, el regne del Nord (dit també Efraïm) posa en boca de Déu aquestes paraules després de retreure al poble la seva infidelitat idolàtrica: *"et prendré com a esposa per sempre, et prendré com a esposa i pagaré per tu bondat i justícia, amor i misericòrdia; et prendré com a esposa pagant un preu de fidelitat"* (Os 2, 21-22).

El Déu d'Israel escapa a tota definició que pretengui recloure'l en un concepte. La seva revelació ha estat progressiva i gradual i els textos s'han de llegir i interpretar dins la seva dinàmica històrica interna. La Bíblia hebrea (AT) no és un tractat sobre Déu; és més tost *"una vivència religiosa de la pròpia història d'Israel"* en la qual Déu es va revelant progressivament; tenim així que *"la història d'Israel, tal i com la configura la visió global de la Bíblia, és fruit d'una incessant dialèctica de salvació-càstig-conversió que interpreta totes les seves vicissituds i comportaments sempre en la perspectiva del perdó i la misericòrdia"*. **L'Elecció i l'Aliança** (vegis Dt 7, 7-11), temes fonamentals de l'AT, mostren dues cares inseparables del Déu d'Israel: el seu amor i la seva justícia **(7)**. De fet a l'AT hi trobam una gran quantitat d'atributs referits a Déu, tots ells compatibles entre si en la seva infinitud encara que a nosaltres ens semblin contradictoris. El Déu misericordiós que estima amb entranyes maternals és alhora el Déu fidel, just i recte, que perdona el pecador però és intolerant amb el mal de la idolatria, la injustícia i la falsedat.

- El "Déu gran, poderós i terrible" és alhora "el qui estima els immigrants i els dona aliment i vestit" (Dt 10, 17),
- "el qui manté el seu amor per milers de generacions" és, al mateix temps, "el qui demana comptes de la culpa dels pares en la persona dels fills" (Jer 32, 18),
- "el Senyor, Déu gran i terrible" és, en la mateixa persona, "el qui manté l'Aliança i l'amor amb els qui l'estimen i guarden els seus manaments" (Dn 9, 4)
- el Déu creador del cel, la terra i la mar és el mateix que ha tingut paciència amb els fills rebels però no els ha abandonat mai perquè "és un Déu benigne i compassiu" (Ne 9, 6-32)
- "compadeix-te de mi, Déu meu, tu que estimes tant, tu que ets tan bo, esborra les meves faltes...Per això ets just quan dones la sentència" (Sl 51, 1-6)
- "Ell castiga i es compadeix, fa baixar al país dels morts, al fons de la terra i fa sortir d'aquella gran perdició" (Tob 13, 2)
- "El Senyor sap compadir-se però també castigar, mostra la seva força quan perdona, però també quan s'indigna; tan com és gran el seu amor és gran la seva severitat" (Sir 16, 11-12)

Entre els llibres més tardans, el de la Saviesa, escrit en context hel·lenista i obert a l'humanisme d'aquesta cultura, subratlla amb força la *misericòrdia* com a atribut de Déu estretament vinculat al seu poder: *"justament perquè ho pots tot, tens misericòrdia de tothom i apartes la mirada dels pecats dels homes perquè puguin penedir-se"* (Sav 11, 23). Justament, segons Pikaza, *"Déu no és poderós perquè es pot imposar als altres sinó perquè renuncia a tota imposició per perdonar-los"*. Déu hauria pogut destruir els enemics del poble de l'Aliança, però s'ha estimat més tenir paciència i advertir-los perquè es poguessin convertir. El seu tracte misericordiós deriva del seu poder fet d'amor comprensiu. En conseqüència, Israel s'ha de comportar misericordiosament amb els no israelites **(8)**.

El biblista McKenzie creu que *"la persistència de la hesed (misericòrdia) tendeix a identificar-lo amb el mateix Jahvé – mentre que d'altres atributs no s'hi identifiquen d'una manera tan clara – i tendeix a fer de la hesed de Jahvé la clau de la comprensió del seu ésser"*. El salm 136 lloa la misericòrdia del Déu d'Israel (*hesed* traduït a la BCI com "amor") tot fent un repàs tant de la creació com de l'èxode i del do de la terra promesa com de la seva protecció actual sobre el seu poble; a cada verset es va repetint la tornada: *"perquè és per sempre la seva misericòrdia"*.

Cap paraula d'un altre idioma no pot, per si sola, traduir tots els matisos i riquesa de significat d'una paraula hebrea o grega original dels escrits vètero-testamentaris. I encara que el llenguatge de la Bíblia sobre Déu parteix d'experiències humanes reveladores i té un caire inevitablement antropomòrfic, cal tenir en compte allò que, en boca de Déu, diu el profeta Osees: *"no cediré a la meua indignació, no tornaré a destruir Efraïm, perquè jo som Déu i no un home, som el Sant, present enmig de tu, no som dels qui es passegen d'aquí d'allà"* (Os 11, 9) **(9)**

3. EN TEMPS DE JESÚS

Com era percebut el Déu de l'antic Israel en el judaisme contemporani de Jesús? Quina visió sobre Déu hi predominava? El judaisme del temps de Jesús no l'hem de veure amb el sol prisma de la polèmica amb els fariseus reflectida sobretot en els evangelis de Mt i Jn.

El judaisme del s. I d'abans de la destrucció de Jerusalem era molt plural, comprenia una gran diversitat de moviments i grups, alguns molts sectaris i excloents, però en molts d'ells hi havia un moviment d'insatisfacció i de recerca de Déu i de purificació. El professor jueu David Flusser detecta en testimonis del judaisme dels primers segles de la nostra era *"una sensibilitat nova i més profunda com a condició prèvia important per al missatge de Jesús"*; segons aquesta sensibilitat es considerava insuficient la moral de l'Antiga Aliança tal com, en general l'ensenyaven els rabins i la practicaven els fariseus **(10)**. En el Talmud, que durant aquest temps es trobava en procés d'elaboració, hi podem trobar un text sobre els atributs de Déu que curiosament posa en qüestió que Déu pugui ser anomenat amb propietat el *Déu gran, poderós i terrible* segons molts de passatges de les Sagrades Escripures. Perquè si els pagans s'atreveixen a ballar en el seu santuari i esclavitzen els seus propis fills, es pregunta el Talmud, on és la demostració del seu terrible poder? I en la Gran Assemblea conclouen que *"contra totes les aparences, la més gran manifestació del seu poder consisteix en dominar la seva ira i tenir paciència amb els malvats"* (Tractat Ioma, 210) **(11)**

Des del temps d'Esdras (s. Vè a.C.) fins aleshores la TORAH de Moisès, base de la reconstrucció de l'Israel post-exílic, s'havia anat desenvolupant com un cos normatiu de la vida civilitzada del jueu; aquest cos de normes era entès com a resposta a la voluntat de Déu aplicada a tots els àmbits i situacions de la vida **(12)**. Segons l'esmentat David Flusser *"el seu exclusivisme iconoclasta va unit a la seva inflexible voluntat moral"*. Ara bé, en ser la Torà interpretada segons el rigorisme de molts de mestres, inevitablement es tendia a crear, en la vida social, una divisió entre justs i pecadors, observants i transgressors, i açò feia difícil conjuminar en Déu i en l'aplicació de la seva Llei, justícia i misericòrdia. Era fàcil la temptació d'excomunicar del grup i de la mateixa societat els pecadors, o bé d'excomunicar-se els uns als altres per l'incompliment de la Llei. En aquest context s'entén la despectiva expressió dels fariseus reportada per l'evangeli de Joan sobre els seguidors galileus de Jesús: *"aquesta gentussa que ignora la Llei i són uns maleïts"* (Jn 7, 49. Vegi's també Fts 4, 13).

La mentalitat corrent tendia a veure en el fariseu el prototipus del just, i en el saduceu o en el públicà enriquit el perfil del malvat. De tota manera, segons el rabí Hil·lel aquest contrast entre pecador i just no encaixava amb el principi d'amor fraternal i de misericòrdia; perquè qui hi ha algú 100 % just o 100 % pecador? No passa la línia divisòria per l'interior de cadascú i de cada grup autocregut pur? Una rígida divisió dualista no satisfia el mestre Hil·lel; *"el seu crit era 'misericòrdia!' Déu és el Senyor de la misericòrdia abundant"* **(13)**. Mentre Hil·lel tenia merescuda fama de misericordiós, el rabí Xamai, contemporani seu, era conegut com a intransigent.

Moltes qüestions poden impulsar la nostra recerca: quina nota predominant veien en Déu els jueus contemporanis de Jesús? Quins textos de les Sagrades Escripures eren més llegits a la sinagoga i conformaven la mentalitat jueva sobre Déu? Quins testimonis hi havia

d'experiència d'un Déu més misericordiós que justicier? Es pot conèixer avui i en tot temps com és Déu a partir de la conducta humana de la gent religiosa envers els qui no pertanyen al propi grup?

4. **VISIÓ DE LLUC SOBRE JESÚS**

Segons Lluc, Jesús inaugura la seva activitat pública a la sinagoga de Natzaret on fa seva, en paraules del profeta Isaïes (61, 1-2), la proclamació de l'any jubilar en què, segons el Levític (25, 8-13ss), es declarava l'alliberament dels esclaus i el perdó dels deutes (Lc 4, 14-21). De bon començament queda clara l'orientació de l'activitat de Jesús: dur la bona notícia de l'any de gràcia als desvalguts.

a. Algunes observacions sobre el vocabulari. Si observam alguns termes més significatius emprats per Lluc notarem que tota traducció és interpretació i que no sempre la paraula actual transmet tota la riquesa de sentit continguda en el mot original. Vet aquí alguns textos:

- **Magníficat:** "***l'amor** que (el Totpoderós) té als qui creuen en ell s'estén de generació en generació*" (1, 50). I "*s'ha recordat del seu **amor** a Abraham i a la seva descendència per sempre*" (1,54)
- **Benedictus:** "*així ens salva, alliberant-nos dels enemics i de les mans dels qui ens volen mal mogut pel seu **amor** als nostres pares i pel record de l'aliança santa que jurà al nostre pare Abraham*" (1, 72). I "*per **l'amor entranyable** del nostre Déu ens visitarà un sol que ve del cel*" (1, 72)

Amor tradueix la paraula grega *éleos* (*l'hesed* hebreu) que vol dir "el sentiment experimentat davant la desgràcia d'algú i l'acció que en brolla", és a dir, en paraules de Jon Sobrino "*una reacció ante el sufrimiento ajeno interiorizado, que ha llegado hasta las entrañas y el corazón propios*" (14). Aquesta és la reacció activa que el cec de Jericó demanarà al Messies Jesús: "*Jesús, fill de David, tenguis pietat de mi!* (Kyrie eleison)" (18, 38.39). És la mateixa reacció compassiva que mou el samarità de la paràbola a actuar en favor del ferit en el camí, tal com ho reconeix el mestre de la Llei: "*proïsme és el qui el va tractar amb amor (éleos)*" (10, 37). En resum podem concloure que la misericòrdia que ha mogut Déu en la creació i la història de salvació ressenyada a l'AT, ara es manifesta encarnada en Jesús, el fill de Maria, el *sol que ve del cel* a visitar el seu poble i dur-li la salvació; és la compassió que ha de fer dels homes pròxims els uns dels altres i, per tant, semblants a Déu.

- "*Quan Jesús s'acostava a l'entrada del poble, duien a enterrar un mort, fill únic d'una dona que era viuda. Així que el Senyor el va veure, **se'n va compadir** i li digué: no ploris. Després s'acostà al fèretre i el va tocar*" (7, 12-14).

El verb emprat aquí i traduït per *compadir* ("*splaghnísomai*" que remet al sentiment maternal) és el mateix utilitzat en la paràbola sobre el proïsme: "*una samarità que anava de viatge va arribar prop d'ell, el veié i se'n compadí*" (10, 33); i també en la paràbola sobre el fill pròdig que retorna a ca son pare: "*encara era lluny que son pare el veié i es commogué (= se'n compadí) corregué a tirar-se-li al coll i el besà*" (15, 20). Fixem-nos en la seqüència completa de la misericòrdia compassiva: "*apropar-se - veure - compadir-se - actuar*", l'itinerari en el qual passam d'un primer sentiment a la reacció salvadora davant la desgràcia de l'altre com Déu, com Jesús. Anam errats si pensam que Jesús, en realitzar un miracle, cercava demostrar que ell era el Messies o el Fill de Déu. El seu únic motiu era la compassió. "*El seu únic desig era el d'alliberar la gent del seu sofriment i de la resignació fatalista davant el sofriment*", escriu el dominic sudafricà Albert Nolan (15)

- "*Però vosaltres, estimau els vostres enemics, feis bé i pretau sense esperar res a canvi: llavors serà gran la vostra recompensa i sereu fills de l'Altíssim que és bo amb els desagraïts i amb els dolents. Sigueu **misericordiosos** com ho és el vostre Pare*" (6, 35-36).

Notem l'evolució de l'AT al Nt en l'imperatiu adreçat per Déu a Israel, el seu poble: "*sigueu sants, perquè jo, el Senyor, el vostre Déu, som sant*" (Lv 19, 2); "*sigueu perfectes com ho és el vostre Pare del cel*" (Mt 5, 47); "*sigueu misericordiosos com ho és el vostre Pare*". Les tres expressions no es contradueixen ja que la crida a ser com Déu inclou, en tots tres textos, l'amor al proïsme. Ara bé, a partir del Levític s'imposarà el concepte de santetat com

a separació del no-sant, ço que durà a la separació pur/impur, just/pecador i comportarà, de fet, l'exclusió dels imurs i pecadors de la comunitat. En els evangelis, JC no viu la santedat com a distanciament sinó com a oferta d'amor il·limitat de Déu no condicionat per la conducta humana, i que s'estén fins i tot als pecadors, impurs, dolents, exclosos. En Jesús la santedat esdevé proximitat que acull els pecadors.

b. **L'actuació i ensenyances de Jesús** segons Lluc no difereixen essencialment del que contenen Mateu i Marc. Però si ens fixem en el material propi de Lluc veurem com aquest accentua el perfil misericordiós de Jesús.

- **La trobada amb l'enterrament** del fill de la viuda de Naïm: Jesús veu, es compadeix i *toca el fèretre* del jove difunt. La compassió salta per damunt del tabú de la impuresa – tocar el fèretre – i duu a procurar la vida on s'havia imposat la mort. La gent veu aquest fet com "*la visita de Déu al seu poble*" (7, 11-16)
- **la pecadora intrusa a casa d'un fariseu**: sortint al pas del judici immisericorde del fariseu, l'amfitrió de Jesús, aquest fa contrastar la fredor del comportament del fariseu amb la calidesa obsequiosa de la dona, senyal que "*els seus molts pecats li han estat perdonats*", indicatiu que el "*aquell a qui poc és perdonat estima poc*" (7, 36-48). "La lògica de la llei s'enfronta amb la lògica de l'amor. Simó el fariseu i el seu grup representa la llei. Jesús encarna l'amor", comenta la biblista Núria Calduch (16)
- **La curació – alliberament**, en dissabte i a la sinagoga, d'una dona encorbada mesclada amb els altres assistents. La iniciativa és de Jesús que s'hi fixa i la crida, li imposa les mans i ella, en redreçar-se, reconeix la glòria de Déu. Jesús ha actuat contra el parer del cap de la sinagoga més preocupat per l'observança del dissabte que per l'alliberament de d'aquella dona infectada per un *mal esperit* en qui ningú de la sinagoga no s'havia fixat fins aleshores (13, 10-17)
- **Els deus leprosos** criden Jesús d'un tros enfora reclamant la seva compassió (*el éeson ymàs*). Jesús escolta el seu crit i els deriva cap als sacerdots i, mentre hi van, queden tots purs. Només un, i encara foraster samarità, reconeix en aquest fet la glòria de Déu que passa per Jesús: La fe d'aquest excomunicat l'ha salvat (17, 19).
- **La trobada de Jesús amb el curiós Zaqueu** mostra, una vegada més, que el seu ferm propòsit de sortir a camí dels perduts i aportar-los la salvació pot més que les murmuracions que exclouen els pecadors d'aquesta savació. La trobada Jesús-Zaqueu exemplifica la possibilitat que hi ha en qualsevol de canviar de conducta al contacte amb Jesús, i desautoritza tota sentència immisericorde contra ningú (19, 1-10)

Les ensenyances contingudes en les paràboles pròpies de Lluc accentuen el matís de la misericòrdia / amor compassiu propi de Déu i encarnat en l'actuació de Jesús:

- en la paràbola "**del bon samarità**", Jesús respon a la consulta del mestre de la llei sobre si el proïsme és només el compatriota (com es creia) o inclou també els no jueus; Jesús el convida a imitar el foraster samarità fent-se proïsme, per la compassió, de l'home qualsevol, tot assenyalant que la compassió romp la barrera de separació pur/impur i que, sense la praxi compassiva, el culte representat pel sacerdot i el levita esdevé sense sentit (10, 25-37)
- **les paràboles sobre la riquesa** (12, 13-21.- 16, 1-13 i 16, 19-31) tenen com a fil conductor la denúncia de l'ambició de riquesa com una idolatria incompatible amb el servei del Déu únic; aquesta ambició duu a pensar només en si mateix i a viure d'esquena dels pobres. Aquest camí condueix, si no hi ha canvi de sentit, a la pròpia perdició eterna. La insensibilitat del ric epulós és la cara contrària de la compassió que ha mostrat el samarità.
- **Les tres paràboles sobre la recuperació dels perduts** (15) responen a l'acusació dels fariseus i mestres de la llei que veuen amb mals ulls el fet que Jesús no guarda les distàncies respecte dels pecadors sinó que "*els acull i menja amb ells*". Jesús vol donar entenent la seva missió que és cercar els perduts, com dirà als qui el critiquen per haver entrat a cal pecador Zaqueu: "*el fill de l'home ha vingut a cercar i salvar allò que s'havia perdut*" (19, 9-10). Als *no-perduts* Jesús els convida a reconèixer els perduts com a germans i a compartir l'alegria per la seva incorporació a la festa de Déu (17)
- **Per mostrar que cal pregar sempre sense defallir** (18, 1-8) posa el cas d'una

viuda, per tant, pobra, confrontada amb un jutge sense entranyes. La insistència perseverant de la viuda doblega la insensibilitat del jutge que finalment li fa cas. Confiança perseverant, idò, en la pregària: si hi ha fe, Déu farà justícia als seus elegits que clamen a ell nit i dia. I encara, sobre la pregària, la que Déu escolta no és la del fariseu ple de si mateix i despectiu amb els pecadors, sinó la de l'humil pecador públic que no es disfressa davant Déu (18, 9-14)

c. El testimoni misericordiós de Jesús en la passió. Tot i que els relats de la Passió dels 4 evangelistes tenen molt en comú, Lluc hi afegeix alguns detalls propis que posen una vegada més en evidència el caràcter compassiu de Jesús:

- en la seva detenció, Jesús, anticipant-se a la contrasenya de la besada de Judes, l'anomena pel seu nom com convidant-lo a repensar-se el seu gest traïdor (22, 50)
- cura el criat del gran sacerdot ferit per l'espasa d'un zelós deixeble (22, 51)
- després que Pere l'ha negat 3 vegades, el Senyor es mira Pere que tot d'una es penedeix (22, 61)
- camí del Calvari, Jesús convida unes dones que el planyen a "*plorar per elles i pels seus fills*" més que per ell mateix (23, 27-31)
- clavat a la creu, excusa els seus perseguidors i demana per a ells al Pare que els perdoni (23, 34)
- promet a un dels dos crucificats, que ha confessat la pròpia culpa i la innocència de Jesús, l'entrada amb ell *avui* al paradís (23, 43)

5. L'arrel de l'amor misericordiós i compassiu

L'originalitat de Jesús no radica tant en les seves paraules sobre el Déu misericordiós, que també podem trobar aquí i allà en altres mestres d'Israel, sinó, crec jo, en l'Esperit Sant que l'umpli i el guia i, des del qual, ell manté una relació filial única amb el Pare: Jesús experimenta que el Pare és misericordiós. Aquesta experiència de relació filial amb el Pare és vivificada per la pregària en moments clau que assenyalen l'evangelista:

- **en el Jordà**, havent estat batiat per Joan, Jesús, mentre prega, s'obre el cel i baixa sobre ell l'Esperit Sant i una veu del cel el confirma com el *fill estimat* (3, 21-22). L'Esperit Sant, que l'ha investit Fill estimat de Déu, el guia al desert on resisteix la temptació del diable que el vol desviar de la condició de Fill estimat apartant-lo de la condició humana (4, 1); a continuació el mena a iniciar el camí d'evangelització dels pobres per les sinagogues de Galilea. L'Esperit Sant l'envia a dur la bona nova de l'alliberament als pobres i a proclamar el compliment de l'any de gràcia del Senyor (4, 1.14.18-21).
- **Quan creix la seva anomenada**, es retira a pregar tot sol (5, 16), i també abans de l'elecció dels 12 apòstols (6,12). Després de la pregària, actua amb els malalts que cura amb el poder de l'Esperit (*dynamis*) que la seva sola presència irradia (5, 17.- 6, 19). Ressuscitat, manarà als deixebles que romanguin a Jerusalem on rebran la força (*dynamis*) de Déu, per prosseguir la seva missió (24, 49).
- **Prega abans d'ensenyar de pregar** als seus deixebles (11, 1) i, just abans de la Passió, diu a Pere que ha pregat perquè no defallesqui la seva fe (22, 32), i després del sopar es retira a la muntanya de les Oliveres a pregar que *es faci la voluntat del Pare i no la seva* (22, 39-46). Finalment Lluc en el mostra pregant a la creu pels seus perseguidors (23, 34) i mor amb la pregària del salm 31/32 a la boca (23, 46).

Encara que Lluc no explicita el lligam entre **pregària – Esperit Sant – misericòrdia** en totes les paraules i accions de Jesús, sí que, del repàs d'aquests textos, crec que en podem treure una conclusió clara: el Jesús misericordiós i compassiu amb els malalts, els pecadors, les dones i tot tipus de marginats no és altre que el qui prega i rep l'Esperit Sant que el configura com Fill enviat a dur la Bona Nova als desgraciats i a proclamar l'any de gràcia del Senyor. És en la pregària que l'home Jesús s'obre a la voluntat del Pare i se sent confirmat en la seva missió, i autoritzat a mostrar-ne la cara misericordiosa. Jesús no ensenya sobre Déu sinó que *practica Déu*, i si Déu és misericòrdia, Jesús és radicalment misericordiós, és el rostre humà de la misericòrdia divina **(18)**

6. Síntesi final: justícia i misericòrdia, fermesa i tendresa

La misericòrdia practicada per Jesús no és una mostra de debilitat i, molt manco, una una permissivitat amb el mal; res a veure amb fer els ulls grossos davant les injustícies: Jesús es mostra tan intransigent amb els causants de l'exclusió com compassiu amb els exclosos, açò sí, sense tancar mai a ningú la porta del perdó i la possibilitat de penediment i conversió. L'amor misericordiós, en la lògica de la superabundància, "*pressiona la justícia* (que es mou en la lògica de l'equivalència) *per eixamplar el cercle del reconeixement mutu*" fins a l'amor als enemics **(19)**; la misericòrdia de Jesús inclou, per tant, la justícia en inclinar el seu cor cap el qui ha estat maltractat potser en nom d'una justícia humana que l'ha exclòs de la lògica de l'equivalència. Escriu el Papa Francesc: "*Davant la visió d'una justícia com a mera observança de la llei que jutja, dividint les persones en justs i pecadors, Jesús s'inclina a mostrar el gran do de la misericòrdia que cerca els pecadors per oferir-los el perdó i la salvació*" **(20)**

Jesús és dur amb la insensibilitat dels rics davant la misèria dels pobres, però mostra en Zaqueu que també els rics es poden convertir i ser salvats. És polèmic amb certs mestres de la Llei que anteposen les observances tradicionals al deure de salvar una vida o, simplement, d'ajudar a viure amb dignitat. Es mostra crític amb la casta sacerdotal dels qui, per mantenir una puresa distanciadora dels ferits, s'obliden de la compassió. Per altra banda, sap exultar de joia en l'Esperit perquè Déu dóna a conèixer als senzills els seus secrets, i plora per Jerusalem que s'ha tancat a la visita de Déu. Jesús camina decidit pels camins de la missió rebuda sense doblegar-se a l'amenaça dels poderosos que el vol silenciar i accepta la invitació d'un fariseu a compartir taula i conversa amb ell. En la seva ànima hi conviuen justícia i misericòrdia, fermesa i tendresa .

Lluc, en els seus textos propis, no remarca amb la força que ho fa Mateu la urgència escatològica de la conversió **(21)** ni apel·la a la ira imminent de Déu en la línia recomanada pel Bisbe ghanès al nostre missioner. Açò no li impedeix de cridar amb insistència a la conversió, crida que fa extensiva als mateixos que el critiquen, i és perquè creu que fins i tot els endurits de cor poden fer aquesta passa endavant; i davant l'arbre infructuós que el Baptista hauria tallat de soca-rel (3, 7-9), Lluc ressalta la paciència de l'hortolà que demana una pròrroga com qui vol provar nous mètodes i donar noves oportunitats (12, 6-9).

Finalment la misericòrdia de Déu, encarnada en Jesús, no està condicionada per la conducta dels homes ja que "*l'Altíssim és bo amb els desagradats i amb els dolents*". La misericòrdia s'anticipa a la nostra conducta, la supera i l'acompanya. La misericòrdia de Déu és, en el camí de Jesús, decidida voluntat de salvar tothom. És la gràcia que, com a tal, ens iguala a tots davant Déu, ja que tots tenim un dèficit de justícia a la seva presència. Justs i pecadors, purs i impurs, els primers i els darrers: tots som agraciats, tots som iguals. Correspondre-hi és reconèixer-ho i tractar els altres compassivament, com hem estat tractats nosaltres mateixos. Aquest és el camí de Jesús, el camí de Déu, el nostre camí personal cap a la salvació. I el camí de l'Església si vol ser reconeguda com l'Església de Jesús **(22)**.

Joan Febrer Rotger
Ferreries: setembre 2015

---

notes

1. Raquel Hernández: "MANOLO BONET. MENORCA-BINDE". Ajuntament de Maó, 2007 (pp. 24-25).
Correspondència M. Bonet 23-09-2015

2. Papa Francesc: "MISERICORDIAE VULTUS", butlla d'indicció. Doc. D'Església, nº 1057 (juny-2015) 8.

3. Rafael Aguirre (director d'aquesta obra col·lectiva): "ASÍ EMPEZÓ EL CRISTIANISMO". Edit. Verbo Divino. Estella, 2010. Vegis també, del mateix autor i d'Antonio Rodríguez Carmona: "EVANGELIOS SINÓPTICOS Y HECHOS DE LOS APÓSTOLES". Edit. Verbo divino. Estella, 1992.

4. Vegi's la reiteració de l'**avui** al llarg de l'evangeli:

- "avui us ha nascut un salvador" (2, 11),
- "avui es compleix aquesta Escripura que acabau d'escoltar" (4, 21),
- "avui ha entrat la salvació en aquesta casa" (19,9),
- "avui seràs amb mi al paradís" (23, 43).

5. Angelo di Berardino: "DICCIONARIO PATRÍSTICO y de la antigüedad cristiana (II: Marción)". Edit. Sígueme. Salamanca, 1992. "*La sana doctrina cristiana ha rebutjat sempre qualsevol forma de marcionisme recurrent, que tendeix de diverses maneres a contraposar l'Antic amb el Nou Testament*", segons l'exhortació

post-sinodal VERBUM DOMINI, N° 40, DE 30-09-2010, signada pel Papa Benet XVI.

6. Andrés Torres Queiruga: "DEL TERROR DE ISAAC AL ABBÁ DE JESÚS". Verbo Divino. Estella, 2000. De tota manera, el nom diví "Terror d'Isaac" és traduït de molt diverses maneres i en algun cas és eludit, com es pot veure en aquest recull:

- "LA SANTA BIBLIA", antiga versió de Reina-Valera (s. XVI), revisada el 1960. Edit. UNILIT. Miami, 1994: "Temor de Isaac".
- "LA SAINTE BIBLE". Bíblia de Jerusalem. Les edit. Du Cerf. Paris, 1961: "le Parent d'Isaac" que explica aquesta versió: "titre divin qui ne revient qu'au v. 53 et dont le sens est justifié par l'arabe et le palmyrénien. On traduisait jusqu'ici: *"la Terre d'Isaac"*".
- LA BÍBLIA DE MONTSERRAT". Edit. Casal i Vall. Andorra, 1970: "el Terror d'Isaac"
- BIBLIA LATINO-AMERICANA. Edit. VD. Estella, 1972: "Dios terrible de Isaac"
- "NUEVA BIBLIA ESPAÑOLA", per Luís Alonso Shöckel i Juan Mateos. Edic. Cristiandad. Madrid, 1975: "el Terrible de Isaac".
- "GOOD NEWS BIBLE". Les societats bíbliques. Glasgow, 1ª edició 1976: "The God of my fathers, the God of Abraham and Isaac", "the God whom his father Isaac worshipped".
- "LA BIBBIA IN LINGUA CORRENTE". Traducció italiana interconfessional. Torino-Roma, 1985: "Terrore di Isacco".
- la BCI. Associació bíblica catalana. Barcelona, 1993: "esglai d'Isaac",
- La BIBLIA HEBREO-ESPAÑOL, per Moisés Halznelson. Edit. Sinaí. Tel-Aviv, Israel, 1996: "el Temido de su padre Isaac".

7. Gregorio del Olmo Lete: "ORIGEN Y PERSISTENCIA DEL JUDAISMO". Edit. Verbo divino. Estella, 2010. Vegi's el capítol "La idea bíblica de Dios", pgs. 157-164. Vegi's Gerhard von Rad: "THÉOLOGIE DE L'AT" II. Edit. "Labor et fides". Genève, 1967.

8. Xabier Pikaza: "DICCIONARIO DE LA BIBLIA: misericordia". Edit. Verbo Divino. Estella, 2007. Vegi's també l'article de Frederic Raurell "LA FILANTROPIA DIVINA base d'obertura cultural en el judeo-hel-lenisme", a Revista Catalana de Teologia (Facultat de Teologia de Catalunya), XXV (any 2000)59-80.

9. John McKenzie: "DIZIONARIO BIBLICO (misericordia)", 3ª edició italiana. Cittadella editrice. Assisi, 1978.

10. David Flusser: "JESÚS EN SUS PALABRAS Y EN SU TIEMPO". Edic. Cristiandad. Madrid, 1975. Vegi's també altres autors jueus com; Etan Levine: "UN JUDÍO LEE EL NT". Edic. Cristiandad. Madrid 1980.- Geza Vermes: "LA RELIGIÓN DE JESÚS EL JUDÍO". Edit. Anaya/Mario Muchnik. Madrid, 1996.

11. Dr. David Romano: introducció i traducció d'una "ANTOLOGÍA DEL TALMUD". Edit. Plaza Janés. Barcelona, 1982 (p. 136)

12. Geza Vermes: "LA RELIGIÓN DE JESÚS EL JUDÍO". Anaya/M. Muchnick. Madrid, 1996.

13. N.N. Glatzer: "HILLEL EL SABIO". Edit. Paidós. Buenos Aires, 1972.

14. H. Balz – G. Schneider: "DICCIONARIO EXEGÉTICO DEL NT (I): éleos". Edit. Sígueme. Salamanca, 2001. *Éleos* traduïx sovint en la LXX el mot hebreu *hesed*. Jon Sobrino: "La iglesia samaritana y el principio misericordia". Portal "koinonia"

15. Albert Nolan: "¿QUIÉN ES ESTE HOMBRE? Jesús antes del cristianismo". Edit. Sal terrae. Santander, 1981.

16. Núria Calduch Benages: "EL PERFUM DE L'EVANGELI. Jesús es troba amb les dones". Abadia de Montserrat, 2014.

17. Schalom Ben Chorin: "MON FRÈRE JÉSUS". Edit. Du Seuil. Paris, 1967.- L'autor, jueu, fa aquesta curiosa i polida interpretació de la paràbola del fill pròdig: "*Durant prop de dos mil-lenis (Jesús) ha romàs en terra estrangera, mentre que el fill major – el poble jueu – guardava una estricta actitud d'obediència envers el pare. Però ara mateix sembla que s'ha iniciat un procés de retorn de Jesús al si del poble jueu. Ell retorna a la casa del pare: el fill gran se n'ha d'alegrar perquè el nostre germà Jesús era mort, i vet aquí que torna a ser de bell nou ben viu. Ell estava perdut i vet aquí que ha estat trobat*" (p. 93).

18. Jon Sobrino: "JESUCRISTO LIBERADOR". Edit. Trotta . Madrid, 1991. Vegis cap. 5: "Jesús y Dios. Jesús ante un Dios Padre" (p. 179-209)

19. Paul Ricoeur: "NO MATARÁS: UNA OBEDIENCIA AMOROSA", a "PENSAR LA BIBLIA" (pgs. 127-152). Edit. Herder. Barcelona, 2001

20. Papa Francesc: "MISERICORDIAE VULTUS", n° 20 (Cfr. Nota 2)

21. Tanmateix la paràbola del ric anònim i del pobre de nom Llätzer ("*el meu Déu ajuda*") conté una seriosa advertència sobre la perdició que espera al ric per la seva manca de compassió (Lc 16, 19-31). Vegi's: "JESÚS, SALVACIÓN Y MISERICORDIA DE DIOS. Encuentros bíblicos desde la Lectio divina con el evangelio de Lucas", pgs. 120-126. Edit. Verbo Divino. Estella, 2015. Aquí l'element escatològic és clar: amb aquest relat exemplaritzant sobre el camí a seguir, la paràbola mostra que hi haurà un final en què s'hauran acabat les oportunitats. La mort revelarà la justícia definitiva: la compassió. El ric, un cop mort, ja no té remei; però els lectors de la paràbola tenim la veu de la Llei i dels Profetes mitjançant la qual Déu pot produir en nosaltres el miracle de la conversió a la compassió envers el pobre.- Francesc Ramis: "LUCAS, EVANGELISTA DE LA TERNURA DE DIOS". Edit. Verbo Divino. Estella, 1998.